

Rapport om prosjekt «brukerråd for mennesker med utviklingshemming i Trøndelag»

Brukerrådet ble initiert som et utviklingsarbeid fra Statsforvalteren. Gjennom utviklingsarbeidet skulle en å bidra til å utvikle en metodikk for gjennomføring av brukerråd for utviklingshemmede.

Statsforvalteren henvendte seg i 2019 til Utviklingssenter for sykehjem og hjemmetjenester i Trøndelag nord (USHT) med spørsmål om USHT kunne bidra med koordineringen av prosjektet i sin helhet.

BAKGRUNN

Statsforvalteren i Trøndelag hadde når de tok kontakte med USHT en tid hatt ønske om å opprette et brukerråd for mennesker med utviklingshemming. På grunn av Covid-19 pandemien ble prosessen satt på vent en stund, men startet opp igjen høsten 2021.

Bakgrunnen for ønske om opprettelse av brukerråd for mennesker med utviklingshemming på systemnivå var at det over tid er satt mere søkelys på brukermedvirkning i de kommunale helsetjenestene og brukermedvirkning har vært en satsing i de fleste kommunene. Brukermedvirkning i tjenestene til mennesker med utviklingshemming har ofte vært mangelfullt og er pr i dag lite satt i system. Statsforvalteren så blant annet i tilsyn med kommunene i 2016 at det er «hull» i brukermedvirkningen på dette området (<https://www.helsetilsynet.no/publikasjoner/rapport-fra-helsetilsynet/2017/det-gjelder-livet-oppsummering-av-landsomfattende-tilsyn-i-2016-med-kommunale-helse-og-omsorgstjenester-til-personer-med-utviklingshemming/>).

Høringsinstanser i saker som angår mennesker med utviklingshemming er ofte interesseorganisasjoner der medlemmene i liten utstrekning er personer med utviklingshemming, men heller pårørende og nærpersoner.

Konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/sla/funk/konvensjon_web.pdf vektlegger sterkt deltagelse og inkludering. Det samme gjør Helsedirektoratets veileder fra 2021: «Gode helse og omsorgstjenester til personer med utviklingshemming» [Gode helse- og omsorgstjenester til personer med utviklingshemming - Helsedirektoratet](#).

Det var fra Statsforvalteren i Trøndelag ønskelig å få satt brukermedvirkning for gruppen personer med utviklingshemming i system, og å få løftet fram deres stemme i saker som angår dem. Statsforvalteren ønsket at brukermedvirkning skal gi mennesker med utviklingshemming innflytelse og reell innvirkning på tjenester rettet mot dem.

Det var på bakgrunn av dette ønskelig å skape en rådgivende gruppe/brukerutvalg med mennesker med utviklingshemming som skal kunne gi innspill til Statsforvalteren på utfordringer personer utviklingshemming støter på i møtet med kommunale helse- og omsorgstjenester. Mennesker med utviklingshemming skal ha et forum for å kunne gi

innspill på tema som opptar dem, gi råd i saker, og gjennom det ha medvirkning og bidra til å utvikle tjenestene.

Brukerrådet fikk en «egen plass» på Statsforvalteren i Trøndelag sin hjemmeside der en kan finne informasjon om brukerrådet, medlemmene i brukerrådet, referat fra møtene i brukerrådet, hvordan melde inn saker til brukerrådet mm: [Brukerråd for personer med utviklingshemming i Trøndelag | Statsforvalteren i Trøndelag](#)

FORARBEID

Utviklingscenter for sykehjem og hjemmetjenester i Trøndelag nord (USHT) fikk i oppdrag fra Statsforvalteren i Trøndelag å koordinere arbeidet med å opprette et brukerråd. Statsforvalteren ønsket å starte brukerrådet som et utviklingsprosjekt. Det betyr at modell(er) for de ytre rammene for brukerrådet skulle prøves ut. Blant annet i hvilket omfang representantene i brukerrådet skal representere de forskjellige interesseorganisasjonene for mennesker med utviklingshemming.

Det overordnede mål i prosjektet ble definert slik:

«Mennesker med utviklingshemming skal ha en stemme som blir hørt og en reell innflytelse på utformingen av kommunale helse- og omsorgstjenester gjennom representasjon på systemnivå i Trøndelag. Erfaringene i og fra brukerrådet skal bidra til at kommunene får et bedre grunnlag for å sikre brukermedvirkning på det kommunale nivået og få bedre verktøy i planleggingen av gode tjenester til mennesker med utviklingshemming».

Det ble utarbeidet en prosjektplan for prosjektet med følgende mål og tiltak:

1. rekruttere deltagere til brukerråd for mennesker med utviklingshemming
  - a. Rekruttering via interesserorganisasjoner for mennesker med utviklingshemming
  - b. Rekruttere via annonse i media
2. Lage introduksjons/opplæringsprogram for deltagere i brukerrådet
3. Lage plan for videre aktivitet i og med brukerrådet

Det ble laget en tabell for framdrift i prosjektet, og kritiske suksessfaktorer ble definert.

I 2021 var Statsforvalteren i Trøndelag sine tanker at brukerrådet for mennesker med utviklingshemming i Trøndelag skal bli et allment kjent organ, og at målgruppen selv har god kjennskap til brukerrådet og bruker organet aktivt.

7/9-21 arrangerte USHT en work-shop på Scandic Hell der målet var å sammen utforske erfaringer, muligheter og metodikk for brukerråd. Deltagere i Work-shop'n var representanter fra NFU og LUPE, NTNU v/Aud Elisabeth Witsøe, NAKU v/Eivind Bjerksetmyr, representanter fra Melhus arbeidssenter, representanter fra Peder Morset folkehøgskole, Statsforvalter i Trøndelag og USHT Trøndelag nord.

REKRUTTERING AV MEDLEMMER TIL BRUKERRÅDET

I fasen hvor det ble jobbet med rekruttering av medlemmer til brukerrådet ble det informert om muligheten til deltagelse i brukerrådet i flere kanaler: Statsforvalterens hjemmeside, via brukerorganisasjonene, via USHT sine kanaler (ledernetttverk, FB osv). Det ble utarbeidet en brosjyre, og det ble laget en informasjonsfilm som bidrag til rekruttering: [Invitasjon til å delta i Brukerråd on Vimeo](#).

FFO og SAFO ble kontaktet med anmodning til å opprette kontakt med brukerorganisasjonene NFU og LUPE for å rekruttere medlemmer.

Det ble også laget lettlest informasjon om brukerrådet
Statsforvalteren ønsket spredning i alder, kjønn og geografisk tilhørighet blant deltagerne i brukerrådet.

Det var fokus på at nærpersioner er viktige støttespillere, og god informasjon også til brukerrådets nærpersioner (påførende, verger og tjenesteytere) om hva brukerrådet er, ansås som viktig i forankringsarbeidet. Det ble utarbeidet informasjonsmateriell som kunne distribueres også til nærpersioner. Det ble laget en rutine på telefonkontakt med nærpersioner for informasjon om brukerrådet om brukerrepresentanten samtykket til det.

Det ble høsten 2021 rekruttert 8 medlemmer til brukerrådet. De representerte både NFU og LUPE

Det ble våren 2022 rekruttert 4 nye medlemmer til brukerrådet. Også disse representerte både NFU og LUPE

OPPLÆRING AV MEDLEMMENE I BRUKERRÅDET

USHT hadde hovedansvar for å planlegge opplæring, møter og aktivitet for brukerrepresentantene i opplæringsperioden.

Det var ønskelig at fokus i opplæringa skulle være å skape trygge rammer rundt enkeltindividet og gruppen sammen, samt skape forståelse for hva det innebærer å delta i brukerråd.

Et viktig element i opplæringa av brukerrepresentanten var å skape bevissthet om at de skal representere gruppen mennesker med utviklingshemming, og ikke bare seg selv. Videre var det nødvendig at representantene får rikelig med tid til å bli kjent med hverandre og personene som koordinerer brukerrådet til at de føler trygghet og mestring.

Mange mennesker med utviklingshemming trenger ledsager for å bistå og «tolke», og representantene i brukerrådet fikk muligheten til å ha med ledsager både under opplæringa, og ved oppgaven som representant i brukerrådet. Det ble utarbeidet en instruks for ledsagers rolle.

USHT og Statsforvalteren i Trøndelag henvendte seg i januar 2021 til Peder Morset folkehøgskole med ønske om å få til et samarbeidsprosjekt med tanke på opplæring av brukerrepresentanter. Peder Morset folkehøgskole har lang og bred kompetanse på god pedagogikk og opplæringsmetodikk rettet mot mennesker med utviklingshemming. Peder Morset taket ja til å ta på seg oppgaven med å utvikle en opplæringspakke for medlemmene i brukerrådet.

I slutten av november 2021 hadde vi første runde med opplæring av de første 8 medlemmene i brukerrådet. Opplæringen ble holdt på Peder Morset folkehøgskole. De som ønsket det fikk ha med seg ledsager, noe to av medlemmene ønsket. Opplæringen varte fra lunsj tirsdag til lunsj torsdag. Overnattingen var på Selbusjøen hotell og gjestegård. Representant fra USHT deltok også under opplæringen.

I juni 2022 ble det gjennomført tilsvarende opplæring for de 4 nye medlemmene som hadde kommet til i brukerrådet.

Som den folkehøgskolen Peder Morset er, med omvendt integrering og erfaring gjennom snart 50 år, var det viktig for de å bruke sine visjoner og verdier som metode for opplæringen. Deres visjon er et verksted for det integrerte samfunn, hvor likeverd, inkludering, mangfold og fellesskap er grunnverdier og verktøy. Opplæringen forgikk over tre dager, og opplæringen ble delt inn i 4 kategorier og økter.

- Bli kjent og bli trygg
- Lære om brukerråd
- Møte og møtekultur
- Lære om demokrati, selvbestemmelse og medbestemmelse

OM OPPLÆRINGA

Opplæringa foregikk i to runder ved Peder Morset folkehøgskole i Selbu, og ble utført av flere av lærerne som jobber der til daglig. I tillegg var koordinator fra Utviklingssenter for sykehjem og hjemmetjenester til stede ved begge rundene av opplæring

Opplæringa ble inndelt i forskjellige tema
I tillegg til selve undervisninga var det lagt vekt på å skape gode og trygge relasjoner medlemmene i mellom gjennom.

Disse 4 temaene var hovedpunkter i opplæringa:

1. Bli kjent og bli trygg

Brukerrådsmedlemmene og ledsagere ble ønsket velkommen av Peder Morset folkehøgskole, USHT og Statsforvalteren.

Presentasjonsrunde av brukerrådsmedlemmene samt ledsagere.

Det ble gitt enkel informasjon om intensjonen til å få igangsatt et brukerråd, og hvorfor dette er så viktig.

Deretter ble det fortalt litt om skolen, hva den står for og hvorfor vi er med på opplæringen, og at vi skal være med som tilrettelegger.

Bli kjent aktiviteter:

- Rekke opp hånden de som liker, matretter, biler, farger, klær, dyr etc.
- Stille seg i rekke etter høyde/alder
- Haien kommer
- Lapp i hatt

God informasjon om hver enkelt aktivitet er viktig i forkant. Pauser og prat om de ulike aktivitetene, er også viktig for å få forståelse, men også for å bli bedre kjent, som igjen er med på å skape/gi tryggheten.

Viktig også å hele tiden observere om alle føler seg komfortable, dersom det er/blir vanskelig må man gjøre endringer underveis. Da er det viktig å trygge på at dette er helt greit.

2. Lære om brukerråd

Når Peder Morset utarbeidet opplæringa tok de bl.a utgangspunkt i Nasjonal veileder for gode helse og omsorgstjenester for personer med utviklingshemming der det står at kommunene skal sørge for at personer med utviklingshemming kan medvirke på systemnivå. Dette kan gjøres på flere måter, og et alternativ kan være å opprette brukerråd. » [Gode helse- og omsorgstjenester til personer med utviklingshemming - Helsedirektoratet](#).

Viktig i opplæringa om brukerråd var å skape forståelse for «Hva er et brukerråd, hva vil det si å sitte i et brukerråd, være brukerrepresentant?»

Brukerrådet skal gi innspill og uttale seg om saker slik at Statsforvalteren og kommunene kan utføre og gi bedre tjenester. De skal bidra til å gjøre det enklere for kommunene å sikre brukermedvirkning.

«Hvem skal man representere, seg selv eller andre?» Brukerrådet skal representere alle mennesker med utviklingshemming, og ikke bare det en selv føler eller tenker på. Å være representasjon for en gruppe kan være vanskelig for alle, og under opplæringa på Peder Morset ble det øvd mye på å skape forståelse for det.

Å Forklare på enkel måte slik at alle forstår sakene kan være utfordrende. Det er viktig at tilrettelegger ikke går videre i saklista før alle har forent forståelse for saken som diskuteres. «Alle må med», og en må stille oppfølgings spørsmål som avdekker om saken er forstått.

Det ble diskutert under opplæringa, og deltagerne var nysgjerrige på hvilke saker som skal tas opp i brukerrådet, og om de kan bestemme noe eller avgjøre noe?

Deltagerne i opplæringa drodlet rundt temaene for «Hva er livskvalitet for mennesker med utviklingshemming?», og kom til at bl.a disse punktene er tema som de mener er viktige å diskutere/komme med innspill på for å gi kommunene og Statsforvalter verktøy for å lykkes i å skape gode liv for mennesker med utviklingshemming:

- Hvordan vil vi bo?
- Hvordan vil vi ha det på fritiden?
- Hvordan vil vi ha det på arbeidsplassen?
- Hvem er turnuser laget for?
- Kommunikasjon

3. Møte og møtekultur

Møtekultur og møtedeltakelse i debatter. Her erfartes det at det er lurt å bruke rollespill for å få forståelse av hva som er god praksis. USHT og ansatt på PMF er med som tilrettelegger og møteleder i opplæringa og videre i alle møtene i brukerrådet i 2022 og 2023.

Det ble sammen i opplæringen lagt føringer for hvordan gruppa skulle opptre/hvordan de ville ha det på brukerrådsmøtene?

Det de kom fram til sammen:

- Møteleder
- Sekretær
- Saksliste
- Tidsramme
- Rekk opp hånda
- Vær oppmerksom
- Ha respekt for hverandre
- Forberede seg
- Møt opp i god tid
- Gi beskjed hvis man blir forsinket, eller ikke kommer
- Bruk ledsager v/behov
- Vær positiv
- Ha det sosialt
- Gjerne kaffe og noe til kaffen

4. Opplæring om demokrati, selvbestemmelse og medbestemmelse og CRPD

Demokrati, hva er det, og hvordan fungerer det?

Alle så har vi en stemme, og vi må være med å uttale oss så godt det lar seg gjør. Vi kan få hjelp av trygghetspersoner/ledsager til å formidle.

Alle trenger å bli sett og hørt. Hvordan kan medlemmene i brukerrådet være med å uttale oss og hva er det som gjør oss engasjert?

Det ble undervist i om hva er CRPD, og diskutert om CRPD er viktig for utviklingshemmede. Bufdir's letteste versjon av CRPD ble brukt i undervisningen, men dette ble veldig vanskelig for noen av deltageren og for mye tekst. Bildene i veilederen ble benyttet, og Peder Morset laget eget undervisningsopplegg om CRPD

Disse dokumentene/føringene brukte Peder Morset som bakgrunnsdokumenter i utvikling av opplæringa av brukerrådsrepresentanter:

Nasjonalt kompetansemiljø om utviklingshemming (NAKU) (2022) "Brukerråd - Innhold og etablering" [nettdokument]. Trondheim: NAKU (sist faglig oppdatert 6. januar 2023, lest 28. januar 2024). Tilgjengelig fra <https://naku.no/kunnskapsbanken/brukerråd-innhold-og-etablering>

Helsedirektoratet. (2021). Gode helse- og omsorgstjenester for personer med utviklingshemming. <https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/gode-helse-og-omsorgstjeneste...>

[FN konvensjonen Lettlest.pdf \(bufdir.no\)](#)

TILRETTELEGGING AV TEMA/ERFARINGER FRA TILRETTELEGGING I BRUKERRÅDET

Tilretteleggeren har erfart at det som er viktig til enhver tid når man har brukerrådsmøter, er å forenkle budskap og evt tekst slik at alle forstår. Stille oppklarende spørsmål, bruke god tid, og la alle få uttale seg. Om man trenger å hjelpe til å få opp engasjementet bruk rollespill, lapp i hatt, etc. Gode pauser er også veldig viktig.

Vi har erfart at forutsigbarhet og trygghet har stor betydning for medlemmene med utviklingshemming når de skal være brukerrådsrepresentanter. De trenger tid for å bli trygg på hverandre og sin rolle. For å sikre kontinuitet og trygge rammer for å for å kunne være en god brukerrepresentant bør de få inneha en slik rolle over en tid. Vi ser for oss gjerne 3-4 år og må være definert før oppstart.

Det at «noen» før møtet i brukerrådet går gjennom saklista og diskuterer innhold med medlemmene er viktig for at brukerrådsmedlem skal kunne komme godt forberedt til møtet

Det er en forutsetning at tilretteleggere for brukerråd der alle medlemmene har utviklingshemming må inneha fagkunnskap om hva utviklingshemming innebærer, og hva som må hensyntas for å få fram brukerstemmen for brukergruppen.

GJENNOMFØRING AV MØTER I BRUKERRÅDET

28/2-22 ble det første møtet i brukerrådet gjennomført

Møtene i brukerrådet er koordinert av USHT.

Tilrettelegger(e) for brukerrådet har vært personell fra Peder Morset folkehøgskole med bistand fra representant fra USHT.

Representantene fra Peder Morset folkehøgskole og USHT har sammen utarbeidet sakliste

Aktuelle saker fra media som berører gruppen utviklingshemmede har blitt løftet fram i som et av punktene på saklista i hvert møte i brukerrådet.

Høsten 2022 kom regjeringen med en ny stortingsmelding: [Menneskerettigheter for personer med utviklingshemming - regjeringen.no](#)

Denne stortingsmeldingen ble presentert i siste møte i brukerrådet i 2022, og medlemmene ønsket av de i brukerrådet skulle velge ut 4 områder fra stortingsmeldingen og jobbe med de gjennom møtene i brukerrådet i 2023. Diskusjonene rundt disse områdene fins i referatene fra 2023 [Brukerråd for personer med utviklingshemming i Trøndelag | Statsforvalteren i Trøndelag](#).

USHT har sendt ut sakliste 14 dager i forkant av alle møtene til:

- Til alle medlemmene
- Til ledsagere
- Til brukerorganisasjonene

Slik har medlemmene hatt muligheten til å sette seg inn i sakene som er på agenda for neste møte. Ledsagere har kunnet bistått medlemmene med å skaffe seg informasjon om sakene. Og brukerorganisasjonene det enkelte medlem har representert har også hatt et ansvar/mulighet til å gå gjennom saklista med «sin» brukerrepresentant slik at de har en reel mulighet til å ta med seg sin organisasjons mening om den enkelte sak inn i møtet i brukerrådet.

Alle møtene i brukerrådet har startet med gjennomgang av referatet fra forrige møte

For å skape innsikt og god forståelse om sakene har tilretteleggerne ofte valgt å benytte seg av visuelle verktøy for å gjøre sakene tilgjengelig/forståelig for medlemmene i brukerrådet. F.eks TV-BRA, filmer, lettlest materiell har blitt brukt i stort omfang.

Vi har opplevd at medlemmene i stor grad har vært bevisst at de representerer sin gruppe i brukerrådet, og ikke seg selv som personer. Dette ble lagt stor vekt på i opplæringa, og repetert flere ganger underveis i brukerrådet. De kunne blant annet si i saker «for meg er dette ikke et problem, men mange andre med utviklingshemming trenger ..... for å .....»

Pauser mellom de forskjellige sakene som blir tatt opp i brukerrådsmøtene er viktig for å sette klart skille, og for å ha energi til å starte på ny sak. Det må settes av god tid til å forklare sakene, sjekke om sakene er forstått og slik at alle kan uttale seg. Mange trenger god tid til å tenke før de deler verbalt i gruppa.

REFERATFØRING AV MØTENE I BRUKERRÅDET

Representant fra USHT har skrevet alle referatene fra møtene i brukerrådet.

Referatene er i etterkant av møtene sendt ut til alle medlemmene, ledsagere, brukerorganisasjonene, og til Statsforvalter som har delt de på sin hjemmeside [Brukerråd for personer med utviklingshemming i Trøndelag | Statsforvalteren i Trøndelag](#)

SPREDNING AV INFORMASJON OM BRUKERRÅDET

Informasjon om brukerrådet har blitt spredt bredt i mange ulike fora. Her nevnes noen:

- I helse og omsorgsledermøte våren 2022

- I fylkeskommunalt råd for likestilling våren 2022, og løpende 2g/år
- I boligsosial faggruppe for kommuner i Trøndelag: VUBB
- I samlinger for kommunale råd og kommuner som jobber med CRPD
- I møter hos brukerorganisasjoner
- I ledernetverk for ledere i tjenestene til mennesker med utviklingshemming i Trøndelag
- I fagnettverk med Habiliteringstjenestene og NAKU
- I fagdager og konferanser i regi av USHT og SF
- På USHT sin hjemmeside +++

Vi ser at brukerrådet har blitt «brukt» til høringsuttalelser for VUBB, ledernetverket, som ledere av konferanser/fagsamlinger

RESULTATER

Arbeidet med brukerråd i 2022 og 2023 har vist at med god opplæring og tilrettelegging kan mennesker med utviklingshemming absolutt uttale seg på systemnivå som brukerrepresentanter. Saker tatt opp i brukerrådet har favnet utrolig mange saker som berører ulike sider for mennesker med utviklingshemming.

Medlemmene har kommet med kritiske spørsmål, undrende betraktninger, gode refleksjoner og observasjoner, gitt utrolig mange gode innspill og mye mer om saker på systemnivå som kunne vært håndtert/løst/tatt tak i på andre vis i samfunnet for å bidra til å forbedre dagene og livene til mennesker med utviklingshemming i Norge.

Vi håper at alle uttalelsene fra medlemmene i brukerrådet blir tatt med videre, og at referatene får ligge tilgjengelig på Statsforvalteren i Trøndelag sin hjemmeside

Noe har jo også vært utfordrende med å drive brukerrådet, og her nevnes:

1. Få inn saker til drøfting. Det har i stor grad vært opp til tilretteleggerne hvilke saker som har blitt tatt opp til drøfting i brukerrådet. Statsforvalter og samfunnet for øvrig har ikke meldt inn saker.
2. Både medlemmene i brukerrådet og tilretteleggerne skulle ønsket at Statsforvalter og kommuner og andre aktuelle instanser hadde sett nytten i å bruke brukerrådet aktivt i perioden for utprøving/se nytteverdien i at de kunne uttale seg om aktuelle saker som angår brukergruppen. Og ta i «bruk» resultatene brukerrådet har uttalt seg om.
3. Eierskap og tanker videre har vært litt utydelig kommunisert ut til alle parter. I starten ble det sagt at dette var et utviklingsarbeid som Statsforvalter ville ta videre/drive, men dette ble omgjort underveis.
4. Ingen har i løpet av disse to årene stilt noen spørsmål om resultatene fra diskusjonene i brukerrådet. Det blir da vanskelig for medlemmene og tilretteleggere å vite om det som diskuteres har noen verdi for de det er ment å ha verdi for.

VIDERE BRUK AV KOMPETANSEN HOS MEDLEMMENE AV BRUKERRÅDET

Det er gledelig at flere fagmiljø og organisasjoner ser verdien av å få bruke den kompetansen medlemmene i brukerrådet har opparbeidet seg med tanke på å representere gruppen utviklingshemmede i ulike møter, nettverk osv.

Vi nevner:

- Et medlem fra brukerrådet er med i NFU's nasjonale erfaringsutvalg som Trøndelags representant
- To medlemmer fra brukerrådet har blitt valgt ut til å sitte i NAKU's referansegruppe med personer med utviklingshemming
- Flere av medlemmene i brukerrådet er med i styrene i sine lokale brukerorganisasjoner
- Flere av medlemmene har i ulike møter med Statsforvalter, kommuner, brukerorganisasjoner mm representert brukerrådet og informert om dets funksjon

VEIEN VIDERE

Det har i løpet av 2023 blitt avholdt noen evalueringsmøter der det har blitt utforsket alternativer for videreføring av brukerrådet, og hvor eller hvem et slikt brukerråd skal være organisert under. Statsforvalter har invitert til disse møtene. Deltagere i disse møtene har vært Statsforvalter, NFU, LUPE, NAKU, Peder Morset folkehøgskole og USHT. Medlemmer fra brukerrådet har ikke vært invitert inn i evalueringsmøtene.

I møte hos Statsforvalteren 14/12-23 ble det kommunisert ut fra Statsforvalter at et fungerende brukerråd ville vært et godt supplement til innspill/høringer for Statsforvalteren i tillegg til brukerorganisasjonene. Det er fra Statsforvalters side ønskelig at oppsummering av erfaringene tas videre for å f.eks anbefale myndighetene (H.dir/HOD) til å danne/opprette brukerråd regionalt. Finansiering, forankring og organisering må være på plass for at et brukerråd kan bli fungerende.

Statsforvalter, NAKU, NFU, LUPE og USHT hadde 31/1-24 et avsluttende møte om brukerrådet i denne omgang. Statsforvalter, NFU og LUPE tar erfaringene fra utviklingsarbeidet med seg videre nasjonalt og regionalt. Det er et ønske fra alle deltagerne i møtet at det gode arbeidet som er gjort med brukerrådet blir løftet fram videre.

Peder Morset folkehøgskole og USHT har i denne prosessen fått deltatt et nettverk for tilretteleggere av brukerråd for og med mennesker med utviklingshemming på Østlandet/Innlandet. De har deltatt på digitale og noen fysiske samlinger og høstet erfaringer fra kommuner som har drevet brukerråd på forskjellige nivå over flere år. Noen av kommunene, NFU og Ridderne har gått sammen og laget «husrådpakka», et verktøy for å starte opp/jobbe med hus-råd. Verktøyet er overførbart for også å jobbe med brukerråd på systemnivå: [Husråd-pakka – Enkel oppskrift på hvordan komme i gang med å lage et hus-råd \(altmedoss.no\)](https://altmedoss.no)

USHT får sitt oppdragsbrev fra helsedirektoratet hvert år. I mange år nå har «kvalitet i tjenestene til personer med utviklingshemming» vært ett av oppdragene. Vi har jobbet med oppdraget gjennom mange satsinger. Men å være koordinator for utviklingsarbeidet med brukerråd i Trøndelag har vært en helt annerledes måte å jobbe med dette oppdraget på. Vi har gjennom denne prosessen vært nære på sluttbrukerne av oppdraget vårt, noe vi stort sett ikke er gjennom fag- og kompetanseutvikling i kommunene. Dette har vært nyttig for oss, og vi tar med oss mange gode erfaringer, betraktninger og samtaler videre inn i arbeidet med andre aktiviteter for kvalitet i tjenestene til personer med utviklingshemming.

ØKONOMI/RESSURSBRUK FOR Å DRIVE BRUKERRÅDET PR ÅR

Brukerrådet er finansiert av Statsforvalteren i sin helhet

Ressursbruk drift pr år:

Tilrettelegging/for og etterarbeid for brukerråd til sammen 0,5 % stilling
Skriftliggjøring/rapportskriving av metodikk

Gjennomføring av møter i brukerrådet:

Antall deltagere + ledsagere + tilretteleggere
Servering på møtene
Skyssgodtgjørelse deltagere + ledsagere + tilretteleggere

Deltagelse i kurs/konferanser/fagdager osv

Brukerrådsmedlemmer/ledsagere og tilretteleggere

TOTAL: ca 450 000 pr år

Gro Nina Helberg
USHT Trøndelag nord

Olaug Dyrdal
Peder Morset Folkehøgskole

REFERANSER/BAKGRUNNSDOKUMENT

<https://www.helsetilsynet.no/publikasjoner/rapport-fra-helsetilsynet/2017/det-gjelder-livet-oppsummering-av-landsomfattende-tilsyn-i-2016-med-kommunale-helse--og-omsorgstjenester-til-personer-med-utviklingshemming/>

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/sla/funk/konvensjon_web.pdf

<https://naku.no/aktivitet/crpd-%C3%A5-bestemme-selv-er-en-menneskerettighet>

<https://naku.no/kunnskapsbanken/fn-konvensjonen-om-rettighetene-til-mennesker-med-nedsatt-funksjonsevne#main-content>

NO 2016:17, På lik linje – åtte løft for å realisere grunnleggende rettigheter for personer med utviklingshemming [NOU 2016: 17 - regjeringen.no](#)

Nasjonal veileder om gode helse og omsorgstjenester til personer med utviklingshemming: [Gode helse- og omsorgstjenester til personer med utviklingshemming - Helsedirektoratet](#)

NAKU har undersøkt hvordan selvbestemmelse hos personer med utviklingshemming kan bidra til å redusere bruk av makt og tvang. Rapporten synliggjør også at selvbestemmelse som en rettighet er ukjent for de fleste, du kan lese om rapporten her, <https://naku.no/kunnskapsbanken/tvang-og-makt-hva-sier-utviklingshemmede>

Artikler i NAKU som omhandler brukerråd: [Søk | Naku](#)

Noen relevante forskningsartikler

- Gjermestad mfl. (2017) viser blant annet til brudd på grunnleggende menneskerettigheter for personer med utviklingshemming. De opplever å ikke blir hørt og de opplever manglende støtte og redusert mulighet til å ta valg og ha kontroll. Gjermestad, A., Luteberget, L., Midjo, T. & Witsø, A. E. (2017). Everyday life of persons with intellectual disability living in residential settings: a systematic review of qualitative studies. *Disability and Society*, 32(2), pp. 213-232. [Everyday life of persons with intellectual disability living in residential settings: a systematic review of qualitative studies: Disability & Society: Vol 32, No 2 \(tandfonline.com\)](#)
- Björnsdóttir mfl. (2014) viser til at personer med utviklingshemming selv sier at de mangler informasjon og støtte i å kunne ta valg og beslutningen. Björnsdóttir, K., Stefánsdóttir, G. V. & Stefánsdóttir, Á. (2014) «It's my life»: Autonomy and people with intellectual disabilities. *Journal of Intellectual Disabilities*. Vol 19(1) 5-21. [Autonomy and People with Intellectual Disabilities Who Require More Intensive Support - Scandinavian Journal of Disability Research \(sjdr.se\)](#)

Begge disse artiklene sier at med informasjon om rettigheter, og få støtte så vil det bidra til at personer med utviklingshemming kan ivareta selvbestemmelsen og dermed også ivareta av grunnleggende menneskerettigheter.

VEDLEGG

1. Instruks for ledsagers rolle:

BRUKERRÅD FOR MENNESKER MED UTVIKLINGSHEMMING HOS STATSFORVALTEREN I TRØNDELAG -LEDSAGERS ROLLE SOM LEDESAGER FOR BRUKERREPRESENTANT

- For at mennesker med utviklingshemming skal kunne påvirke i brukerrådet kan de få hjelp av en ledsager.
- Som ledsager må du bli kjent med den du skal ledsage og skape et tillitsforhold.
- I forkant av møtene i brukerrådet går brukerrepresentanten og ledsageren sammen gjennom det som skal skje i brukerrådet. Det vil komme innkalling og/eller andre papirer som viser hva som skal diskuteres i brukerrådet. Brukerrepresentanten og ledsager prater om agendaen slik at brukerrepresentanten på forhånd kan tenke gjennom sakene.
- Ledsageren skal forklare vanskelige ord og sammenhenger både i forkant av møtet og under møtet. Ledsageren noterer under møtet.
- Ledsageren kan ikke prate under et møte med mindre brukerrepresentanten ber ledsageren om det. Han eller hun vil kanskje at ledsageren skal hjelpe til slik at andre forstår hva brukerrepresentanten mener.
- Ledsageren skal hele tiden oppmuntre og støtte brukerrepresentanten i å fremme sin gruppes meninger. Ledsageren skal være nøytral. Det betyr at ledsageren ikke må påvirke slik at det er ledsagerens meninger som kommer frem.
- Ledsageren skal støtte, ikke styre!
- Etter møtet snakker ledsageren og brukerrepresentanten om det som ble diskutert og besluttet i brukerrådet. Det er derfor ledsageren noterer under møtet.
- Brukerrepresentanten kan også ha spørsmål etter møtet som ledsageren må kunne bistå og forklare/svare på.
- Om brukerrepresentanten får oppgaver gitt ut fra møtet i brukerrådet må det vurderes om han/hun trenger bistand av ledsager til å gjennomføre oppgaven(e).
- Noen trenger hjelp til reiser og annet praktisk, andre trenger bare støtte under selve møtet. Som ledsager må du ha en viss kjennskap til den du ledsager. Forsikre deg om at du vet hvilken bistand brukerrepresentanten trenger fra ledsager.